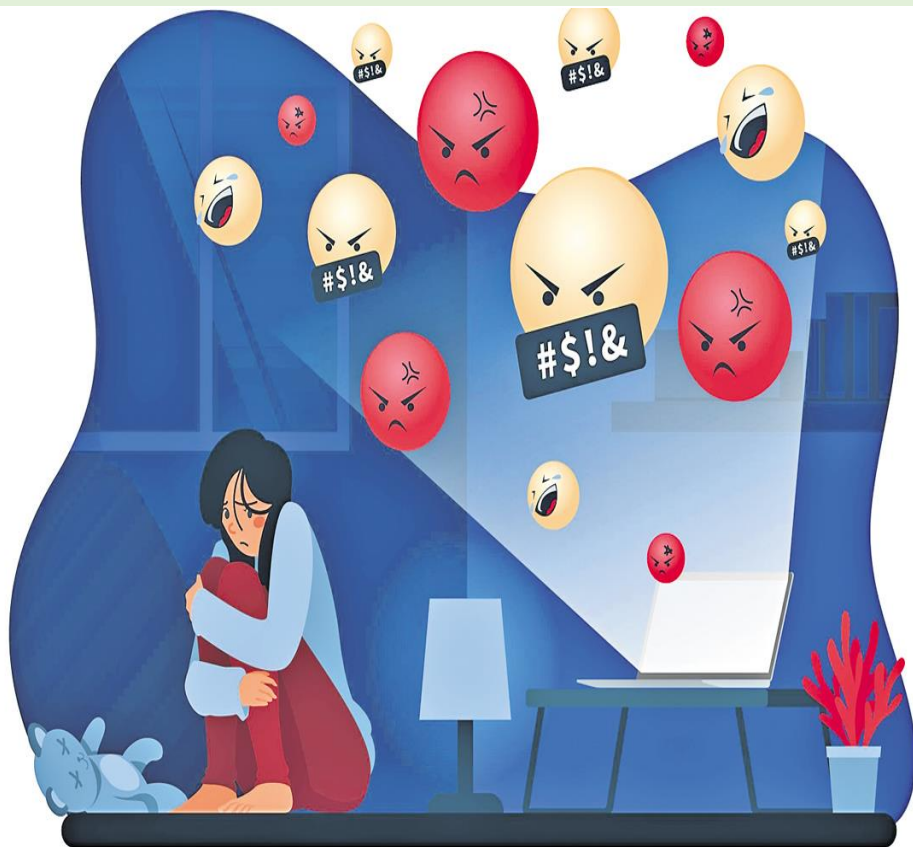
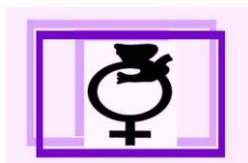

Rodno neprihvatljiva ponašanja i govor na internetu

GRADANSKI AKTIVIZAM

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Brošura je pripremljena u okviru projekta „Rodna ravnoteža“ koji sprovodi NVU Građanski aktivizam u saradnji sa NVO Crnogorski ženski lobi, a finansiran je od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore po odluci broj 08-056/23-623/110.

Zabranjuje se neovlašćeno umnožavanje i neovlašćena distribucija materijala

Stavovi iznešeni u brošuri ne odražavaju nužno stavove Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

Autorke:

Aida Petrović, NVU „Crnogorski ženski lobi“

Vasilisa Danilović, NVU „Crnogorski ženski lobi“

Odobrenje za objavu materijala daje NVU „Građanski aktivizam“

Sadržaj

<i>Uvod</i>	4
<i>Definicija digitalnog nasilja</i>	5
<i>Oblici digitalnog nasilja</i>	7
<i>Tipovi nasilnika na internetu</i>	11
<i>Specifičnosti digitalnog nasilja</i>	15
<i>Posljedice koje digitalno nasilje može imati</i>	16
<i>Oblici zaštite i podrške</i>	17

Uvod

Muško nasilje nad ženama u digitalnom okruženju, čini kontinuum rodno zasnovanog nasilja kome su sve žene, bez obzira na socijalni status, obrazovanje, seksualno opredeljenje, etničku pripadnost, starost ili neku drugu demografsku karakteristiku, potencijalno izložene.

Sa nastankom digitalnog okruženja koje upravo i karakteriše nejasna granica između privatnog i javnog, postavlja se pitanje kako prepoznati i definisati onu vrstu nasilja koje se dešava u fizički neopipljivom, digitalnom, prostoru, a koje muškarci vrše nad ženama?

Ovo dokazuje postojanje hijerarhija moći i patrijarhalnih normi u digitalnom okruženju ako se žena ne ponaša na određen, poželjan, način, ukoliko krši ‘patrijarhalna pravila igre’, bilo na način na koji se njeno ponašanje čita kao izlazak iz propisane rodne uloge i/ili kao izlazak iz privatnog prostora ženama namenjenom u skladu sa ženskom rodnom ulogom, to ponašanje će biti sankcionisano kroz intenziviranje nasilnih praksi sa ciljem da se te žene „vrate na svoje mesto“

Dakle, možemo zaključiti – mizoginija i seksizam su se prilagodili novom digitalnom okruženju, pri čemu oni nisu ograničeni „samo“ na govor mržnje, već imaju jasne odlike rodno zasnovanog nasilja.

Imajući u vidu navedeno, možemo izdvojiti pet oblika muškog nasilja nad ženama u digitalnom okruženju, sa napomenom da različite forme nasilja mogu proisticati jedna iz druge kao i da se mogu javljati istovremeno.

Definicija digitalnog nasilja

Rodno zasnovano nasilje u digitalnom prostoru je svaki oblik nasilja koji je usmjeren protiv žene zato što je žena,

odnosno ono nasilje koje nesrazmjerno pogađa žene, a podrazumijeva upotrebu digitalnih tehnologija.

Digitalno nasilje uključuje i bilo kakav oblik slanja poruka putem interneta ili mobilnih telefona. Ima za cilj povređivanje, uznemiravanje ili bilo kakvo drugo nanošenje štete djetetu, mladom ili odraslom čovjeku koji ne može da se zaštiti od takvih postupaka.

Digitalno nasilje pored brojnih prednosti nosi sa sobom i mnogo opasnosti od zloupotreba:

- sadržaji koji duže i kontinuirano vrijeđaju ličnost žrtve
- neovlašćeno slanje fotografija žrtve i manipulacija tim fotografijama ili nekim drugim privatnim sadržajima o žrtvi
- otvorena ili prikrivena prijetnja žrtvi
- podsticanje na upotrebu govora mržnje i nasilja
- iskorišćavanje žrtve u seksualnoj konotaciji
- insinuiranje ili otvorena povreda seksualnosti žrtve
- Pedofilija
- Pristup pornografiji
- Zloupotreba ličnih podataka i fotografija
- Opasnost od sekta
- Vršnjačko nasilje (cyberbullying) i drugi

Oblici digitalnog nasilja

1) sajber proganjanje (engl. cyberstalking) – špijuniranje i prikupljanje informacija o ženama na internetu kako bi se zastrašivale i ucenjivale slanjem poruka (e-mail, sms ili instant poruka) koje su uvredljive ili prijeteće;

2) sajber nasilništvo (engl. cyberbuling) – kontinuirano slanje zlonamjernih poruka kako bi se žrtve osramotile i ponizile kao i objavljivanje uvredljivih komentara o ženi;

3) doksovanje (engl. doxxing) – prikupljanje i objavljivanje privatnih podataka (privatni podaci poput imena, prezimena, mjesta stanovanja ili rada, kao i privatnih fotografija ili video snimaka žene i detalja iz njenog privatnog života) na internetu kako bi se žrtve osramotile i ponizile;

4) sajber seksualno uznemiravanje (engl. cyber sexual harassment) – slanje tekstualnih ili vizuelnih zapisa žrtvi u cilju da se ona ponizi ili zastraši koje obuhvata neželjene seksualno deskriptivne poruke (e-mail, sms, instant poruke) i/ili vizuelne zapise, prijetenje seksualnim nasiljem putem tekstualnih i/ili vizuelnih zapisa, govor mržnje, odnosno, vrijeđanje i kritikovanje pojedinke bazirano na

njenom polu/rodu i/ili seksualnoj orijentaciji i prijetnje seksualnim nasiljem;

5) osvetnička pornografija (engl. revenge pornography) – dijeljenje putem mobilnog telefona ili interneta i objavljivanje privatnih fotografija ili snimaka seksualne prirode kako bi se žrtve osramotile i ponizile.

U nastavku teksta dajemo tabelarni prikaz najčešćih oblika digitalnog nasilja uz opis i činioce nasilje.

Oblik digitalnog nasilja	Opis nasilja	Činioci nasilja
(Sajber) proganjanje (eng. cyberstalking)	Špijuniranje i prikupljanje informacija o ženama na internetu kako bi se zastrašivale i ucjenjivale	Slanje poruka (e-mail, sms ili instant poruka) koje su uvredljive ili prijeteće. Objavljivanje uvredljivih komentara o ženi, Dijeljenje privatnih fotografija ili video snimaka žene putem interneta ili mobilnog telefona.
Doksovanje (eng. doxing)	Prikupljanje i objavljivanje privatnih podataka na internetu kako bi se žrtve osramotile i ponizile	Dijeljenje privatnih podataka žene. Dijeljenje privatnih fotografija ili video snimaka žene putem interneta ili mobilnog telefona.
(Sajber) Seksualno uznemiravanje (eng. cyber	Slanje tekstualnih ili vizuelnih zapisa žrtvi u cilju da se ona ponizi ili zastraši	Neželjene seksualno deskriptivne poruke (e-mail, sms, instant poruke) i/ili vizuelni zapisi, Prijetnje seksualnim nasiljem putem tekstualnih i/ili vizuelnih zapisa, govor mržnje, odnosno, vrijeđanje i kritikovanje pojedinke bazirano

sexual harassment)		na njenom polu/rodu i/ili seksualnoj orijentaciji. Prijetnje seksualnim nasiljem.
Osvetnička pornografija (eng. revenge pornography)	Objavljivanje privatnih fotografija ili snimaka seksualne prirode kako bi se žrtve osramotile i ponizile	Dijeljenje privatnih fotografija ili vizuelnih zapisa žene putem interneta ili mobilnog telefona.

Ove forme nasilja se često međusobno preklapaju i proističu jedna iz druge - na primjer, žena može biti hakovana i na taj način što privatni sadržaji seksualne prirode na njenom telefonu/računaru su javno distribuirani (osvetnička pornografija), njen identitet može biti otkriven i objavljen u digitalnom okruženju (doksovanje), te ona može biti nakon toga proganjana od strane nepoznatih muškaraca (sajber proganjanje) i harasirana (seksualno uznemiravanje).

Ono što im je zajedničko je prostor u kome se nasilje dešava (digitalno okruženje), tehnologija koja se koristi kako bi se nasilje vršilo (IKT) i relacije moći tokom vršenja

nasilja determinisane na polu, odnosno, rodu (muškarci su nasilni nad ženama).

Tipovi nasilnika na internetu

Evropski ženski lobi definisao je 12. tipova nasilnika na internetu, sa opisom taktika koje koriste i navođenjem prostora na internetu gdje ih korisnice mogu sresti.

1.TROL (engl. troll)

Taktika: napada žene koje na internetu izraze svoje mišljenje.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? U sekcijama za komentare, u pričaonicama (*chatrooms*), na forumima.

2. REGRUTER (engl. recruiter)

Taktika: koristi nove tehnologije da namami svoje žrtve, trafikuje i prisili na prostituciju.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na sajtovima za prodaju, tematskim platformama, društvenim mrežama, na aplikacijama za komunikaciju.

3. VRŠNJAČKI SAJBER SILEDŽIJA (engl. Cyberbully)

Taktika: kontinuirano šalje zlonamjerne poruke i širi tračeve kako bi osramotio i ponizio.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na društvenim mrežama i aplikacijama za komunikaciju.

4. SAJBER PROGONITELJ (engl. cyberstalker)

Taktika: špijunira, fiksira i prikuplja informacije o ženama na internetu kako bi ih zastrašio i ucjenjivao.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na društvenim mrežama.

5. PORNO OSVETNIK (engl. revenge pornographer)

Taktika: postavlja privatne fotografije ili snimke seksualne prirode kako bi osramotio i ponizio žrtvu. Ovakvo ponašanje je, obično, nastavak nasilja iz partnerskog odnosa.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na društvenim mrežama.

6.NASILNIK IZA FOTO-APARATA (engl. creepshotter)

Taktika: fotografiše žene i djevojke bez njihovog pristanka i objavljuje fotografije na internetu.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? U javnom prostoru, na tematskim sajtovima, društvenim mrežama.

7.ZLONAMJERNI PROPAGANDISTA (engl. malicious distributor)

Taktika: koristi nove tehnologije i alate propagande kako bi promovisao nasilje nad ženama ili grupama za zaštitu prava žena.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na društvenim mrežama.

8.MASKULINISTA (engl. masculinist)

Taktika: negira da postoji sistemski seksizam, insistira na „zaštiti prava muškaraca“.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na tematskim sajtovima, sajtovima ženskih grupa, na društvenim mrežama.

9.INTERNET PEDOFIL (engl. online groomer)

Taktika: razvija odnos sa djecom na internetu radi uvlačenja u seksualno zlostavljanje.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na društvenim mrežama, forumima.

10.DOKSER (engl. doxxer)

Taktika: prikuplja i na internetu objavljuje privatne podatke kako bi javno osramotio žrtvu.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Na profilima njegovih žrtava na društvenim mrežama, internet pretraživačima.

11.HAKER (engl. hacker)

Taktika: Presrijeće privatnu komunikaciju i razmjenu informacija.

Gdje ćemo ga najčešće sresti? Bilo gdje na internetu.

12.MANIPULATOR SA SAJTOVA ZA UPOZNAVANJE (engl. dating website manipulator)

Taktika: uspostavlja kontrolu nad žrtvom tako što je zavede na internetu i namami u opasne situacije.

Gdje ćemo ga najčešće sresti?

Na sajtovima za upoznavanje, društvenim mrežama, u pričaonicama, kao i na aplikacijama za komunikaciju.

Specifičnosti digitalnog nasilja

Nasilnicima može pružiti anonimnost ukoliko to žele, kao i mogućnost da žrtvu uznemiravaju i 24h dnevno

Žrtva može trpjeti veliku štetu, a nemati mogućnost da se zaštiti, sakrije, pobjegne i kada blokira nasilnika, on je može uznemiravati sa novog naloga

Plasirane informacije se brzo šire, i ako ne budu blagovremeno prijavljene i uklonjene, postaju trajne; Nasilnici često imaju osjećaj da naspram sebe nemaju osobu sa osjećanjima već avatara, usled čega lako popuštaju sva moralna ograničenja i samokontrolu

Ukoliko je žrtva po svojoj strukturi ličnosti visoko osjetljiva možda neće uočiti da naspram sebe ima nasilnika već će uvrede „prisvajati” i na osnovu njih formirati sliku o sebi, ili biti laka meta manipulacija

Žrtva može iznova i iznova sebe izlagati viktimizaciji, vraćajući se na objavljeni sadržaj o sebi, iščitavajući prijetnje, i uvrede koje su joj upućene

- Psihičke i emocionalne :
uznemirenost, napetost, ljutnja, bijes, razdražljivost, osjećaj neadekvatnosti, srama, izmijenjena slika o sebi, gubitak interesovanja, bezvoljnost, loša koncentracija;
- Fizičke:
Promjene u ritmu spavanja, noćne more, izmijenjen apetit (naglo mršavljenje ili gojenje), osećaj iscrpljenosti, pospanost, somatski problemi (glavobolje, problem sa stomakom, blago povišena temperature, oslabljen imunitet);
- Socijalne:
Povlačenje, izolovanje, izbjegavanje odlaženja u školu/posao, narušena reputacija, odbacivanje

Sve navedeno, ukoliko se blagovremeno ne uoči i osoba ne dobije adekvatnu pomoć i podršku, može voditi u anksiozne poremećaje, depresiju, a u ekstremnim slučajevima i u suicidalne misli i ideje.

Oblici zaštite i podrške

- Jačati svijest i poslati jasnu poruku da žrtva nije odgovorna za pretrpljeno nasilje.
- Pružiti žrtvi podršku kroz aktivno slušanje, upućivanje na moguće izvore dodatnih informacija i na osobe od povjerenja, podsticanje formiranja grupe ljudi koji će moći da pružaju emotivnu podršku žrtvi.
- Izbjeći sugerisanje da se žrtva „isključí“ sa interneta jer se time nasilje ne zaustavlja, a žrtva se može dodatno izolovati.
- Koristiti mogućnost blokiranja onih koji upućuju nasilničke poruke (na platformama kao što su Fejsbuk ili Tviter).
- Prikupljati dokaze putem slikanja ekrana (engl. screenshot) i čuvanja poruka.
- Uz saglasnost osobe koja doživljava nasilje, obavijestiti sve one u njenom okruženju koji je mogu podržati i pružiti joj dodatne informacije (porodica, prijatelji).

- Obratiti se za informacije i podršku specijalizovanim nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom prava na internetu, organizacijama za zaštitu prava žena.
- Prijaviti nadležnim organima policiji , centrima za socijalni rad ,tužilaštvu.

Digitalno rodno zasnovano nasilje je fenomen koji može uticati na žene iz bilo koje starosne grupe ili životne faze, uključujući djecu, tinejdžere i odrasle .

Digitalno rodno zasnovano nasilje nesrazmjerno više pogađa djevojke i djevojčice samo zbog njihovog uzrasta i roda.

Rodno zasnovano nasilje koje se dešava u digitalnom prostoru izoluje žene i reafirmiše patrijarhalne norme koje imaju tendenciju da kontrolišu žene i ograničavaju

njihovu slobodu. Ovo zauzvrat proširuje rodnu nejednakost na sve prostore, ostavljajući ženama malo mjesta na kojima se mogu obratiti za podršku, bilo u digitalnom ili u fizičkom prostoru.

Nedostatak podobnijeg bavljenja ovom temom u institucijama i široj društvenoj zajednici također doprinosi da se digitalno nasilje održava u obimu u kom sada postoji, sa tendencijom daljeg usložnjavanja ukoliko se ne preduzmu hitne mjere po pitanju edukacije potencijalnih žrtava ili permanentne kampanje koje ukazuju na opasnosti i posljedice digitalnog nasilja, otkrivanje i sankcionisanje nasilnika koji primjenjuje digitalno nasilje.